JAMHURI YA MUUNGO WA TANZANIA

BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA

MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

650 **HAIBA NA MICHEZO**

Muda: Saa 3. **MAJIBU** **Year: 2020**

Maelekezo

1. Karatasi hii ina Sehemu **A** na **B** zenye jumla ya maswali **kumi na manne (14).**
2. Jibu maswali **yote** kutoka Sehemu **A** na maswali **manne (4)** kutoka Sehemu **B**.
3. Sehemu **A** ina alama **arobaini (40)** na Sehemu **B** ina alama sitini **(60).**
4. Simu za mkononi **haziruhusiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika **Namba yako ya Mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org
TETEA

Find this and other free resources at: https://maktaba.tetea.org
Prepared by Maria Marco for TETEA

SEHEMU A (Alama 40)

Jibu maswali **yote** katika sehemu hii.

1. **Bainisha sifa ambazo zinaweza kumsaidia Mwalimu wa somo la Haiba na Michezo kutambua kitabu cha kiada.**

Kitabu cha kiada lazima kiwe kimeidhinishwa na Taasisi ya Elimu Tanzania, kikionyesha nembo au kibali rasmi.

Kiwe kimeandikwa kwa lugha sahihi na rahisi kueleweka kulingana na uwezo wa wanafunzi wa ngazi husika.

Kiwe kinahusiana moja kwa moja na muhtasari wa somo la Haiba na Michezo unaotumika shuleni.

Kitabu kiwe na maudhui yenye mfuatano mzuri wa mada na stadi kulingana na ratiba ya masomo ya shule ya msingi au sekondari.

2. **Eleza kwa kifupi namna ambavyo kitabu cha kiongozi cha mwalimu humsaidia mwalimu katika ufundishaji wa somo la Haiba na Michezo.**

Humsaidia mwalimu kupanga somo kwa kufuata mwongozo wa kina unaoonyesha lengo la somo, hatua za kufundishia na mbinu bora.

Humwelekeza mwalimu namna ya kutumia vifaa na zana mbalimbali za kufundishia kwa ufanisi.

Hutoa mifano ya maswali ya kujifunza na mbinu za kutathmini maendeleo ya wanafunzi.

Humpa mwalimu njia bora za kushughulikia changamoto zinazoweza kutokea darasani au uwanjani.

3. **Fafanua kwa kifupi mambo manne yanayotakiwa kuzingatiwa wakati wa kusahihisha kazi za wanafunzi.**

Mwalimu anatakiwa kuwa makini kuhakikisha anasahihisha kwa haki na usawa bila upendeleo.

Kutoa maelezo ya kutosha pale ambapo mwanafunzi amekosea ili kumsaidia kujifunza kutoka kwenye kosa hilo.

Kutumia alama sahihi au alama zilizokubaliwa ili kuepusha mkanganyiko wa mwanafunzi.

Kuhakikisha marekebisho yanafanywa kwa wakati ili wanafunzi wapate mrejesho wa haraka na wa manufaa.

4. **Ainisha michezo minne inayotumia kanuni na sheria.**

Mpira wa miguu (football)

Mpira wa wavu (volleyball)

Mpira wa pete (netball)

Riadha (athletics)

5. **Eleza kwa kifupi mbinu nne anazoweza kutumia mwalimu wa somo la Haiba na Michezo kuwafundisha wanafunzi walioathirika na kuishi katika mazingira duni.**

Kutumia vifaa mbadala vinavyopatikana kwa urahisi kama mipira ya plastiki, mawe au vijiti.

Kupanga michezo ya kienyeji ambayo haihitaji vifaa vya gharama kubwa.

Kufundishia katika vikundi vidogo ili kila mwanafunzi apate fursa ya kushiriki.

Kuwashirikisha wanafunzi katika kutengeneza vifaa vya michezo kama mipira na vishale kwa kutumia rasilimali zilizopo.

6. **Bainisha kisha kueleza kwa kifupi zana anazoweza kutumia mwalimu wa somo la Haiba na Michezo katika kupima maendeleo ya wanafunzi.**

Fomu za tathmini ya stadi — kwa kuandika mafanikio ya kila mwanafunzi katika stadi anazofundishwa.

Jarida la mazoezi — linalorekodi aina ya mazoezi waliyofanya wanafunzi na kiwango walichofikia.

Shajara ya mwalimu — kwa kufuatilia maendeleo ya kila mwanafunzi katika vipindi mbalimbali.

Maswali ya mdomo na vitendo — yanayotumika darasani na uwanjani kupima uelewa na uwezo wa mwanafunzi.

7. **Changanua mambo manne yanayoweza kupimwa katika stadi za michezo.**

Uwezo wa mchezaji kufuata sheria na taratibu za mchezo husika.

Uhodari wa mwanafunzi katika kutekeleza mbinu na stadi za msingi kama kupiga, kushika au kukimbia.

Kushirikiana vizuri na wachezaji wenzake (teamwork) katika mchezo.

Kujiamini kwa mwanafunzi wakati wa kushiriki katika michezo na shughuli mbalimbali.

8. **Fafanua kwa kifupi mambo anayopaswa kufanya mwalimu katika utekelezaji wa andalio la somo katika hatua ya kukazia maarifa, vitendo vya ufundishaji, vitendo vya ujifunzaji na tafakari.**

Katika hatua ya kukazia maarifa, mwalimu hurudia maelezo muhimu kwa ufupi kabla ya zoezi la vitendo.

Katika vitendo vya ufundishaji, mwalimu huonesha mfano wa zoezi au stadi anayofundisha.

Katika vitendo vya ujifunzaji, wanafunzi huiga au kufanya mazoezi yale kwa vitendo wakiongozwa na mwalimu.

Katika tafakari, mwalimu na wanafunzi huzungumzia mambo yaliyofanyika na kutoa mrejesho kuhusu mafanikio au changamoto.

9. **Toa hoja nne na kisha kubainisha uhusiano uliopo kati ya Azimio la kazi na Andalio la Somo katika maandalizi ya ufundishaji wa somo la Haiba na Michezo.**

Azimio la kazi linaonesha mada na stadi zinazopaswa kufundishwa katika kipindi fulani.

Andalio la Somo huchambua kwa kina mada hizo kwa kuweka malengo, mbinu na vifaa vya kutumia katika kipindi husika.

Azimio la kazi ni ramani ya jumla ya mada wakati Andalio la Somo ni mpango wa hatua kwa hatua wa utekelezaji wa mada hiyo.

Vyote viwili vinategemeana kwa kuwa andalio la somo haliwezi kuandaliwa bila kuzingatia Azimio la kazi.

10. **Chambua stadi nne anazopaswa kuwa nazo mwalimu wa somo la Haiba na Michezo wakati wa maandalizi ya somo lake.**

Uwezo wa kupanga vizuri maudhui ya somo ili yafuatane kwa mfuatano unaoeleweka.

Stadi ya kuchagua mbinu na njia bora za kufundishia kulingana na mazingira na uwezo wa wanafunzi.

Uwezo wa kubuni na kutengeneza zana rahisi za kufundishia zinazopatikana kwa urahisi.

Ujuzi wa kupima na kutathmini maendeleo ya wanafunzi kwa njia ya maswali, vitendo na mahojiano.

SEHEMU B (Alama 40)

Jibu maswali **yote** katika sehemu hii.

11. **Chambua kwa hoja tano, kuhusu mambo yanayochangia kubadilisha tabia na mienendo ya wanafunzi.**

Mazingira ya familia yana nafasi kubwa kubadilisha tabia ya mwanafunzi. Familia yenye upendo, ushauri na maadili mema huchangia tabia nzuri, ilhali familia isiyo na malezi bora inaweza kusababisha tabia zisizofaa.

Viongozi wa rika huchangia sana mabadiliko ya tabia. Wanafunzi wanaweza kuiga mienendo ya marafiki wao kwa sababu ya shinikizo la makundi.

Vyombo vya habari kama televisheni, sinema na mitandao ya kijamii vina athari kwa tabia ya mwanafunzi. Vikitumika vibaya vinaweza kusababisha mmomonyoko wa maadili.

Mazingira ya shule, ikiwemo mwalimu, mtaala, na shughuli za michezo na klabu, vina nafasi ya kubadilisha tabia ya mwanafunzi kupitia mafunzo rasmi na yasiyo rasmi.

12. **Fafanua kwa kina stadi tano anazozipata mwanafunzi kwa kushiriki michezo mbalimbali.**

Stadi ya ushirikiano (teamwork) ambapo mwanafunzi hujifunza kufanya kazi kwa pamoja na wenzake ili kufanikisha jambo.

Stadi ya uongozi, kwani michezo humfundisha mwanafunzi kuchukua jukumu la kuwaongoza wenzake na kufanya maamuzi sahihi.

Stadi ya kudhibiti hasira na hisia kali, kwa kujifunza kuvumilia matokeo mabaya na kushinda kwa nidhamu.

Stadi ya kupanga na kutekeleza mikakati kwa ufanisi, kwani michezo inahitaji mpangilio wa mbinu kabla na wakati wa kucheza.

Stadi ya kujiamini, ambapo mwanafunzi huamini uwezo wake kupitia mazoezi ya mara kwa mara na ushindani wa kimchezo.

13. **Thibitisha kwa hoja tano kuwa Shajara ni zana mtambuka katika utekelezaji wa muhtasari wa somo la Haiba na Michezo.**

Shajara humsaidia mwalimu kufuatilia na kurekodi shughuli zote za somo kila siku, hivyo kuhakikisha kila mada ya muhtasari inafundishwa.

Inamwezesha mwalimu kutathmini maendeleo ya wanafunzi baada ya kila kipindi kwa kuandika mafanikio na changamoto zilizojitokeza.

Shajara husaidia kubaini maeneo ambayo hayajafundishwa kwa wakati ili kuweka mpango wa kurekebisha.

Ni kumbukumbu muhimu kwa wakaguzi na viongozi wa shule kuangalia utekelezaji wa ratiba na mtaala wa somo hilo.

Humsaidia mwalimu kupanga shughuli za ziada kama mashindano, mazoezi ya pamoja na klabu za michezo shuleni.

14. **Fafanua umuhimu wa Andalio la Somo katika ufundishaji na ujifunzaji wa somo la Haiba na Michezo.**

Humlenga mwalimu kupanga malengo mahsusi ya kipindi, jambo linalomsaidia kujua matarajio ya wanafunzi baada ya kipindi.

Hutoa mwelekeo wa mbinu, njia na vifaa vya kutumia ili kufanikisha mafunzo kwa njia bora na yenye ufanisi.

Humwezesha mwalimu kupanga muda vizuri kwa kugawanya vipengele vya kipindi kwa utaratibu unaofaa.

Husaidia kutathmini maendeleo ya wanafunzi kwa kupanga njia za kupima kama maswali ya mdomo, mazoezi ya vitendo na mijadala.

Hupunguza msongamano wa kazi kwa kumuwezesha mwalimu kujiandaa kabla ya kipindi kwa maandalizi ya vifaa na sehemu ya kufundishia.